

Омбудсман України
Ombudsman of Ukraine

ЗВІТ

**про результати відвідування
державної установи
«Стрижавська виправна колонія (№ 81)»
18.02.2025**

м. Київ, 2025 р.

I. ВСТУП

Для виконання функцій національного превентивного механізму (далі – НПМ), відповідно до Факультативного протоколу до Конвенції проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження та покарання, на підставі статей 13, 19¹, 22 Закону України «Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини», 18 лютого 2025 року групою НПМ здійснено відвідування державної установи «Стрижавська виправна колонія (№ 81)» (далі – ВК, установа, виправна колонія) (*фото 1, 2*).

Відвідування здійснювали члени групи НПМ:

Хведчук Віталій Васильович, заступник директора Департаменту – начальник відділу інспектування об’єктів контролю в правоохоронних, судових органах та військових формувань Департаменту з питань реалізації національного превентивного механізму Секретаріату Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини (керівник групи НПМ);

Потапович Павло Васильович, головний спеціаліст відділу інспектування об’єктів контролю в правоохоронних, судових органах та військових формувань Департаменту з питань реалізації національного превентивного механізму Секретаріату Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини;

Гурковська Наталія Володимирівна, представник громадської організації (регіональний координатор при представнику Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини у Вінницькій області);

Діденко Андрій Андрійович, представник громадської організації;

Миронова Олена Анатоліївна, представник громадської організації;

Шевченко Уляна Степанівна, представник громадської організації.

Загальна інформація.

Установа є виправним закладом середнього рівня безпеки для тримання чоловіків, які раніше відбували покарання у виді позбавлення волі, у якій також утворено сектор слідчого ізолятору для ув’язнених осіб та дільницю для тримання військовополонених.

ВК розміщується за адресою: Вінницька область, Вінницький район, селище Стрижавка, вулиця Алеї, будинок 62.

Начальник виправної колонії – **Вітринський Олег Васильович**, на посаді з 20.05.2015.

Штатна чисельність персоналу установи становить 303,5 посад (станом на 18.02.2025 загальний некомплект складає 23 %). Фактична чисельність персоналу нараховує 233 осіб, з яких 16,3 % працівники жіночої статті.

Планове наповнення виправної колонії – 1332 особи.

У день відвідування у ВК перебувало 411 осіб, які утримувались у:

дільниці ресоціалізації – 250 осіб;

багатопрофільній лікарні (№ 81) – 97 осіб;

дільниці соціальної реабілітації – 33 особи;

дільниці для тримання військовополонених – 20 осіб;

дисциплінарних приміщеннях (далі – ДІЗО/ПКТ) – 6 осіб;

секторі для тримання осіб взятих під варту – 5 осіб.

На оперативно-профілактичному обліку в установі перебувало:

15 засуджених – схильних до суїциду;

10 засуджених – схильних до вчинення злісних порушень;

10 засуджених – схильних до вживання та розповсюдження наркотичних та одурманюючих речовин;

8 засуджених – схильних до членушкодження;

3 засуджених – схильних до нападу;

2 засуджених – схильних до організації азартних ігор під матеріальну зацікавленість;

1 засуджений – схильний до втечі.

У ході відвідування представникам групи НПМ надано можливість безперешкодного доступу до усіх приміщень, будівель та споруд, розташованих на території ВК.

Групою НПМ проведено опитування 234 ув'язнених та засуджених.

Серед позитивних здобутків слід відмітити належно організовану роботу щодо паспортизації засуджених (у 2024 році оформлено 78 паспортів громадянина України). Станом на 18.02.2025 – 94 % засуджених мають паспорти громадянина України.

Крім того, адміністрацією установи організовано регулярні зустрічі засуджених з адвокатами Північного міжрегіонального центру з надання безоплатної правничої допомоги, які проводяться кожного місяця.

Також проведено ремонтні роботи та обладнано інвентарем: перукарню (*фото 3*), кімнати тривалих побачень, приміщення відділення соціально-психологічної служби № 4 (далі – СПС) та реалізована ініціатива, яка спрямована на створення особистого простору для засуджених (*фото 4, 5*).

У виправній колонії залишається значним некомплект молодших інспекторів відділу охорони та відділу нагляду і безпеки (65 вакантних посад), хоча протягом 2024 року адміністрацією проводились заходи, для зменшення некомплекту, серед яких: створено оголошення у соціальних мережах та вебсайтах для пошуку роботи, проводиться роз'яснювальна робота серед населення Вінницького району та інших районів області. Таким чином, вдалося працевлаштувати 44 особи та зменшити некомплект з 31 % у 2023 році до 23% у 2025 році.

Попередні зауваження.

Попереднє відвідування виправної колонії групою НПМ здійснено 16.07.2020.

За результатами попереднього відвідування установи встановлено:

порушення права на повагу до приватного життя;

відсутність у засуджених вільного доступу до питної чистої води, через відсутність бачків із питною водою;

порушення трудових прав засуджених;
 неналежний стан приміщень лазне-прального комплексу;
 порушення права на охорону здоров'я та медичне забезпечення.

Більшість наданих за результатами попереднього відвідування рекомендацій не виконано, аналогічні недоліки у цілому продовжують мати місце.

II. ФАКТИ, ВИЯВЛЕНІ ПІД ЧАС ВІДВІДУВАННЯ

Порушення права на захист від катування та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження та покарання (стаття 5 Загальної декларації прав людини, стаття 3 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, стаття 28 Конституції України).

1. У 2015 року до нормативно-правових актів, які регламентують діяльність виправних колоній, внесено зміни та виключено норму, яка передбачала фіксацію до стін ліжок у дисциплінарних приміщеннях на денний час.

Незважаючи на це, у камерних приміщеннях ДІЗО/ПКТ збереглися засоби для такої фіксації (*фото 6*), що створює умови для можливих зловживань з боку працівників установи та виступає додатковим каральним елементом під час покарання, так як засуджені позбавлені можливості сидіти та лежати на ліжку протягом дня.

2. Наявні в установі спецзасоби (захисні шоломи та бронежилети) належним чином не пронумеровані і у випадку застосування фізичної сили працівником, який використовує зазначені спецзасоби, ідентифікувати його буде неможливо.

У доповіді Уряду України за наслідками візиту 1-10 грудня 2012 року Європейського комітету з питань запобігання катуванням чи нелюдському або такого, що принижує гідність, поводженню чи покаранню (далі – Європейський комітет) до України [CPT/Inf(2013) 23] зазначено, що працівники загону спеціального призначення, які застосували надмірну фізичну силу до засуджених, були одягнені у спеціальні захисні спорядження (захисні шоломи, бронежилета) без ідентифікаційних номерів, через що неможливо було провести ефективне розслідування без встановлення винних осіб.

Представниками Європейського комітету рекомендовано використовувати чіткий ідентифікаційний номер на кожному одязі/шоломі працівників загону спеціального призначення.

Порушення права на працю та захист від експлуатації (стаття 23 Загальної декларації прав людини, стаття 43 Конституції України).

3. В установі встановлено факти трудової експлуатації засуджених. У ході відвідування групою НПМ встановлено, що засуджені працюють більше 40 годин на тиждень, що є порушенням статті 52 Кодексу законів про працю України, статті 119 КВК та пункту 5.1 Інструкції про умови праці та заробітну плату засуджених до обмеження волі або позбавлення волі, затвердженої

наказом Міністерства юстиції України від 07.03.2013 № 396/5 (далі – Інструкція про працю).

У розділі V пункту 5.1.1 Інструкції про працю зазначено, якщо за характером виробництва та умовами роботи, а також виходячи з особливостей функціонування установ виконання покарань, запровадження п'ятиденного робочого тижня є недоцільним, за рішенням начальника установи виконання покарань, погодженим з міжрегіональним територіальним органом Міністерства юстиції з питань виконання кримінальних покарань, встановлюється шестиденний робочий тиждень з одним вихідним днем. При шестиденному робочому тижні тривалість щоденної роботи не може перевищувати 7 годин при тижневій нормі 40 годин.

Під час проведення конфіденційного спілкування із засудженими, які працюють у їдальні установи, встановлено, що їх робочий день розпочинається о 6 годині та закінчується близько 20 години. Робочий тиждень налічує шість робочих днів з одним вихідним днем.

Таким чином тривалість робочого тижня засуджених перевищує встановлену законодавством час та складає близько 80 годин на тиждень.

4. Згідно статті 119 КВК праця осіб, засуджених до позбавлення волі, оплачується відповідно до її кількості і якості. Окрім цього, у пункті 6.1. Інструкції про працю, зазначено, що заробітна плата, нарахована засудженим, за умови виконання ними норми виробітку або тривалості робочого часу, не може бути менше законодавчо встановленого мінімального розміру заробітної плати.

При вивченні групою НПМ відомостей про нарахування заробітної плати засудженим за січень 2025 року, які працюють за строковим трудовим договором, встановлено, що середня грошова винагорода таких 19 засуджених становить близько 2100 грн без вирахування податків та комунальних послуг, що менше за мінімальну заробітну плату по країні, яка станом на 01 січня 2025 року складає 8000 грн.

Такий стан справ є можливим склалась через те, що в укладених строкових трудових договорах із засудженими, які працюють у їдальні та котельні установи, нараховується заробітна плата для 17 засуджених – 0,25 ставки та для 2 засуджених – 0,5 ставки, замість повної ставки, попри те, що вони працюють фактично повний робочий день.

Слід зазначити, що засуджені, які працюють за цивільно-правовими договорами, також, отримують недостатню заробітну плату через занижену вартість ціни за виготовлену продукцію.

Так, під час конфіденційного спілкування із засудженими, які виготовляють стільці із штучного ротангу, зазначили, що для виготовлення однієї такої продукції потрібно витратити близько один день. Ціна за послугу за одну одиницю становить – 41,28 грн. Засуджений Л. виготовив за місяць, згідно із його цивільно-правовим договором, 32 одиниці стільці із штучного ротангу. Проте його заробітна плата становить лише 1320,56 грн.

Вивченням формування ринкової ціни у мережі інтернет встановлено, що

середня ціна аналогічного виробу становить близько 1500 грн.

5. Під час відвідування перукарні встановлено, що адміністрація установи використовує працю засуджених без її оплати.

Відповідно до пункту 3.1 Інструкції про працю, праця здійснюється на добровільній основі на підставі договору цивільно-правового характеру або трудового договору, який укладається між засудженим та фізичною особою - підприємцем або юридичною особою, для яких засудженими здійснюється виконання робіт чи надання послуг.

Під час вивчення трудової зайнятості засудженого, який виконує функції перукаря, встановлено, що він працює без оплати праці та офіційного документального оформлення.

Період працевлаштування засуджених, які використовуються без оплати праці, не вноситься до стажу їхньої роботи та позбавляє права таких осіб на пенсійне забезпечення за досягнення пенсійного віку, яке передбачене статтею 1 Закону України «Про пенсійне забезпечення».

Також до такого працівника не зможе бути застосоване умовно-дострокове звільнення, так як такому засудженому потрібно довести сумлінне ставлення до праці, яке передбачено статтею 81 Кримінального кодексу України.

Порушення права на достатній життєвий рівень (стаття 25 Загальної декларації прав людини, стаття 48 Конституції України).

6. Під час вивчення стану надання лазне-пральних послуг встановлено порушення вимог Положення про організацію лазне-прального обслуговування осіб, які тримаються в установах виконання покарань та слідчих ізоляторах, затвердженого наказом Міністерства юстиції України від 08.06.2012 № 849/5 (далі – Положення про лазне-пральне обслуговування).

Так, у приміщеннях лазне-прального комплексу відсутня припливно-витяжна система вентиляції з механічним спонуканням, яка передбачена пунктом 2.11 розділу II Положення про лазне-пральне обслуговування.

У мийному відділенні лазні встановлено температуру +8°C (фото 7), що є порушенням вимог 2.13 розділу II Положення про лазне-пральне обслуговування.

7. Відповідно до пункту 1 розділу XI Правил внутрішнього розпорядку установ виконання покарань, затверджених наказом Міністерства юстиції України від 28.08.2018 № 2823/5 (далі – ПВР УВП), засудженим дозволяється придбавати за безготівковим розрахунком продукти харчування і предмети першої потреби без обмеження їх обсягу.

У той же час, у крамниці установи відсутні тютюнові вироби, наявність яких передбачена додатком 5 ПВР УВП (перелік продуктів харчування, виробів і речовин, які засуджені можуть отримувати в посилках (передачах), купувати в крамницях установ виконання покарань та зберігати при собі).

До представників групи НПМ з цього приводу надходило багато нарікань від засуджених установи.

8. У ході відвідування представниками групи НПМ житлового приміщення № 2 відділення СПС № 4 встановлено неналежний рівень штучного освітлення.

Під час відвідування житлового приміщення, рівень освітлення складав 34 lux (*фото 8*) при тому, що згідно додатку Ж «Нормативні показники освітлення приміщень житлових будівель», Державних будівельних норм України В.2.5-28:2018 «Природне і штучне освітлення», які затверджені наказом Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України від 03.10.2018 № 264, освітленість робочих поверхонь спальних, житлових кімнат має складати 150 люкс.

Довідково: замірювання загального освітлення у камерних приміщеннях здійснювалося з використанням сертифікованого люксметра «Benetech Digital Lux Meter GM 1010».

Порушення права на повагу до приватного життя (стаття 8 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, стаття 32 Конституції України)

9. Під час відвідування групою НПМ установи встановлено, що у камерних приміщеннях ДІЗО/ПКТ здійснюється цілодобове відеоспостереження за засудженими (*фото 9*).

Європейський комітет у своїх доповідях постійно наголошує, що застосування цілодобового відеоспостереження у житлових або камерних приміщеннях суттєво порушує право на приватне життя і робить увесь режим ще більш тяжким.

У своїх рішеннях Європейський суд з прав людини зазначає, що цілодобове відеоспостереження у камерних приміщеннях за ув'язненими та засудженими є порушення вимог статті 8 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (наприклад, справа «Case of Gorlov and others v. Russia» (заяви № 27057/06, № 56443/09 і № 25147/14).

Порушення права на охорону здоров'я та медичну допомогу (стаття 12 Міжнародного пакту про економічні, соціальні і культурні права, стаття 49 Конституції України).

10. У порушення вимог пункту 7 глави 3 розділу II Порядку організації надання медичної допомоги засудженим до позбавлення волі, затвердженого наказом Міністерства юстиції України, Міністерства охорони здоров'я України від 15.08.2014 № 1348/5/572, та статті 21 Закону України «Про захист населення від інфекційних хвороб», до роботи на об'єктах харчування залучаються 2 працівники з числа засуджених, які не мають «Особистої медичної книжки», форма якої затверджена наказом Міністерства охорони здоров'я України від 21.02.2013 № 150, що може призвести до розповсюдження інфекційних та інших захворювань в установі.

Порушення права на життя (стаття 3 Загальної декларації прав людини, стаття 2 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, стаття 27 Конституції України).

11. В установі порушуються вимоги Правил пожежної безпеки в Україні, затверджених наказом Міністерства внутрішніх справ України від 30.12.2014 № 1417 (далі – Правила пожежної безпеки).

Так, всупереч вимогам пункту 3.11 розділу V Правил пожежної безпеки у деяких цехах не обладнано повністю спеціальні пожежні щити (стенди).

Відповідно до вищезазначеного пункту комплект засобів пожежогасіння, які розміщуються на пожежному щиті, входять: вогнегасники, ящик із піском, покривало з негорючого теплоізоляційного, гаки, лопати, ломы та сокири.

Згідно із вимогами підпункту 2.12 пункту 2 розділу III Правил пожежної безпеки двері електрощитових повинні утримуватися зачиненими. Однак, під час відвідування деяких виробничих цехів встановлено, що двері електрощитових були відчиненими, через що засуджені мали вільний доступ до них (*фото 10*).

Вищезазначені порушення можуть призвести до ураження утримуваних осіб електричним струмом, становить загрозу для життя та здоров'я цих осіб та персоналу установи, а також до надзвичайних подій (зокрема, пожежа, задимлення тощо), що є порушенням права засуджених та персоналу установи на життя.

Інші порушення.

12. Відповідно до Закону України «Про основи соціальної захищеності осіб з інвалідністю в Україні», особи з інвалідністю в Україні володіють усією повнотою соціально-економічних, політичних, особистих прав і свобод, закріплених Конституцією України, законами України та міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України.

Згідно із статтею 30 Закону України «Про основи соціальної захищеності осіб з інвалідністю в Україні», житло (жиле приміщення), займане особами з інвалідністю або сім'ями, у складі яких вони є, під'їзди, сходові площадки будинків, в яких мешкають особи з інвалідністю, мають відповідати вимогам щодо безперешкодного доступу та бути пристосованими до потреб таких осіб, а також обладнане телефонним зв'язком.

Поряд з цим, групою НПМ встановлено, що камерні приміщення, санітарний вузол та інші приміщення не обладнані відповідними спеціальними засобами для безперешкодного доступу та не пристосованими до потреб осіб з інвалідністю.

Слід зазначити, що в установі перебувають кілька засуджених до довічного позбавлення волі, які мають групи інвалідності.

13. За результатами відвідування пенітенціарних установ України, яке відбулося у період з 16 по 27 жовтня 2023 року, делегацією Європейського комітету складено Доповідь, у якій надано рекомендації щодо покращення захисту осіб, які позбавлені волі, від катувань чи нелюдського або такого, що

принижує їх гідність, видів поводження чи покарання.

У Доповіді Європейський комітет рекомендує покласти край 24-годинній зміні персоналу, який несе службу за таким графіком.

При вивченні групою НПМ відомостей несення служби працівниками відділу нагляду і безпеки встановлено, що графік їх роботи є доба через дві доби.

Все це, в свою чергу, призводить до синдрому постійної втоми, емоційного виснаження персоналу установи та збільшує напругу між засудженими та персоналом.

14. Адміністрацією ВК не забезпечується принцип поетапного повернення засудженого у суспільство шляхом застосування норми у виді умовно-дострокового звільнення від відбування покарання засуджених, яка передбачена статтею 81 Кримінального кодексу України.

Так, під час вивчення облікової інформації встановлено, що умовно-дострокового звільнення від відбування покарання настала для 82 засуджених протягом 2024 року. Проте комісією установи усім вказаним засудженим відмовлено у можливості її застосування.

III. РЕКОМЕНДАЦІЇ

Державній установі «Стрижавська виправна колонія (№ 81)»:

1. Проаналізувати виявлені порушення у діяльності установи, розробити та реалізувати відповідний план заходів щодо їх усунення та недопущення у подальшому;
2. Вжити заходів щодо демонтування замків відкидних ліжок у дисциплінарних приміщеннях;
3. Забезпечити нанесення маркування на наявні в установі спецзасоби (захисні шоломи та бронежилети);
4. Організувати неухильне дотримання вимог трудового законодавства України щодо захисту трудових прав працевлаштованих засуджених;
5. Вирішити питання щодо уникнення практики залучення засуджених на посадах перукаря без офіційного працевлаштування;
6. Забезпечити реалізацію права засуджених на гідну оплату працю та додержання норм тривалості робочого часу;
7. Вжити заходів щодо обладнання приміщень та діяльність лазне-праального комплексу привести у відповідність до вимог Положення про лазне-праальне обслуговування;
8. Організувати забезпечення крамниці установи тютюновими виробами;
9. Вжити заходів щодо усунення порушення вимог Правил пожежної безпеки в Україні;
10. Вжити заходів щодо обладнання та використання системи відеоспостереження в установі з урахуванням вимог практики Європейського суду з прав людини;

11. Забезпечити проведення медичного обстеження та ведення медичної документації засудженим, які працюють на об'єктах харчування та лазне-прального комплексу;

12. Вжити додаткових заходів щодо створення належних умов для реалізації права осіб з інвалідністю щодо безперешкодного доступу до камерних приміщень;

13. Припинити практику залучення працівників відділу нагляду і безпеки на несе служби за графіком доба через дві доби;

14. Переглянути практику застосування до засуджених заохочувальної норми, а саме умовно-дострокового звільнення від відбування покарання.

До звіту додаються: Фотознімки на 2 арк. в 1 прим.

**Заступник директора Департаменту –
начальник відділу інспектування об'єктів
контролю в правоохоронних, судових органах
та військових формувань Департаменту
з питань реалізації національного
превентивного механізму Секретаріату
Уповноваженого Верховної Ради України
з прав людини**

Віталій ХВЕДЧУК

Фотознімки до звіту

Фото 1

Фото 2

Фото 3

Фото 4

Фото 5

Фото 6

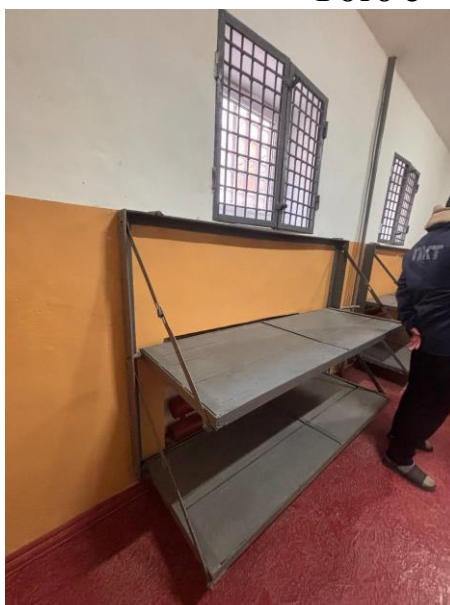

Фото 7

Фото 8

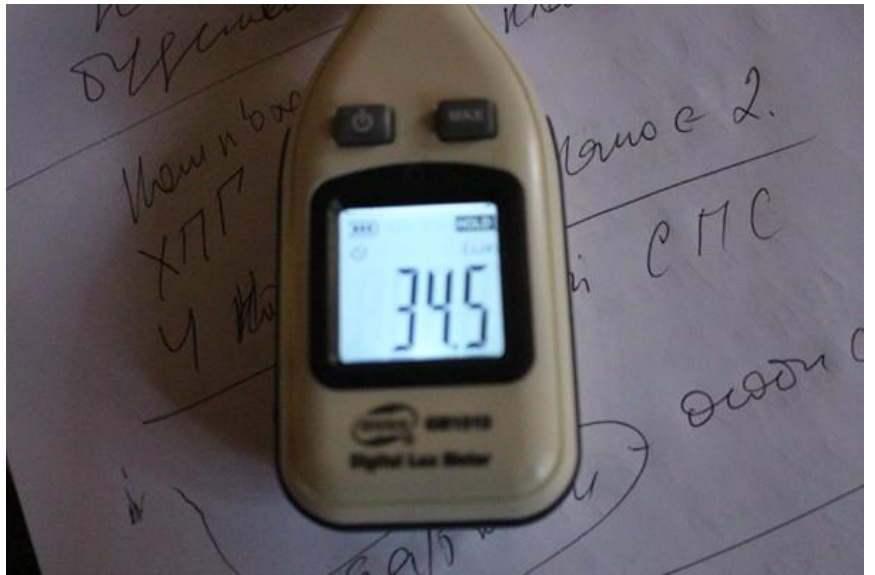

Фото 9

Фото 10

